

การพัฒนาชุดกิจกรรมทางศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่า
สำหรับเยาวชนจากการวิเคราะห์รูปแบบอัตลักษณ์
ของงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้

The development of art activity packages to promote
appreciation for youth from the analysis of identity patterns
of southern arts and crafts

ธีติ พฤกษ์อุดม (Theeti Pruekudom)^{1,*}

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์รูปแบบอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้ เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมทางศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าสำหรับเยาวชนจากการวิเคราะห์รูปแบบอัตลักษณ์ของงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้ กลุ่มประชากรตัวอย่าง คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีแนวปฏิบัติที่ดี ปราชญ์ชาวบ้านในท้องถิ่นที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านศิลปหัตถกรรมภาคใต้ในแต่ละประเภทและกลุ่มเยาวชนในจังหวัดสงขลาที่มีอายุ 15-25 ปี เป็นวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Design) เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย ได้แก่ 1) ชุดกิจกรรมศิลปะจากการวิเคราะห์รูปแบบอัตลักษณ์ศิลปหัตถกรรมภาคใต้สำหรับเยาวชน ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมละ 2 ชั่วโมง โดยแบ่งเป็น 2 วัน วันละ 3 กิจกรรม 2) แบบสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมทำกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้สำหรับเยาวชน 3) แบบวัดเครื่องมือการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้สำหรับ

¹ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000 E-mail: theetidheedi9@gmail.com

¹ Faculty of Fine and Applied Art, Thaksin University, Songkhla, 90000, Thailand

* Corresponding author, E-mail: theetidheedi9@gmail.com

(Received: August 7, 2023; Revised: April 26, 2024; Accepted: May 3,

2024)

เยาวชน 4) แบบสังเกตพฤติกรรมผู้ร่วมกิจกรรมศิลปะ 5) แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมต่อกิจกรรมศิลปะ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติและการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบของอัตลักษณ์ที่สำคัญ คือ สีเส้นที่ใช้มีความสดใส เป็นพิเศษเส้นสีที่มีลักษณะตัดกันอย่างชัดเจนและมีการตกแต่งด้วยลวดลายที่ได้รับแรงบันดาลใจมาจากธรรมชาติในท้องถิ่น การใช้วัสดุธรรมชาติที่มีในท้องถิ่นภาคใต้ชุดของกิจกรรมศิลปะที่พัฒนาขึ้นจากการวิเคราะห์รูปแบบของอัตลักษณ์ประกอบด้วยกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้ จำนวน 6 กิจกรรม 1) ชีตเขียนลายหม้อสทิงหม้อ 2) ตกแต่งโลหะด้วยวิธีการทำเครื่องถมเมืองนคร 3) กิจกรรมแกะลายสมุดด้วยลายเว้า 4) กิจกรรมเติมแต่งลายฝ้ายก 5) กิจกรรมสานลายย่านลิเภา 6) กิจกรรมแกะลายของตกแต่งหนังตะลุง ใช้เวลาในการปฏิบัติจำนวน 1 ชั่วโมงต่อกิจกรรม และผลจากการนำกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้พบว่า หลังทำกิจกรรมเยาวชนมีค่าเฉลี่ยการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้สูงกว่าก่อนร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

คำสำคัญ : การวิเคราะห์รูปแบบอัตลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรมภาคใต้

Abstract

This research aims to study and analyze identity patterns in southern arts and crafts. To develop a set of art activities to promote appreciation for youth from the analysis of the identity patterns of southern arts and crafts. The sample population is experts with good practices. Local folk scholars with expertise in each type of southern arts and crafts and youth group in Songkhla Province aged 15-25 years were the experimental research. (Experimental Design) Tools used in research include: 1) Art activity set from pattern analysis. Southern arts and crafts identity for youth. It takes 2 hours to organize each activity, divided into 2 days, 3 activities per day. 2) Interview form for participants in art activities. To promote the appreciation of identity in southern arts and crafts for youth 3) a form to measure the value of identity in southern

arts and crafts for youth 4) a form for observing the behavior of participants in art activities 5) a form for assessing satisfaction. Participants' satisfaction with art activities data were analyzed using arithmetic mean, percentage, standard deviation. Statistics and content analysis.

The research found that the key form of identity is that the colors used are particularly vivid with strong contrasts and decorated with motifs inspired by local nature. Using locally available natural materials in the southern region, a series of art activities developed from the analysis of patterns of identity consisted of six activities to promote the appreciation of identity in southern arts and crafts. 1) Write the pattern of Mo Sing Mo. 2) Decorate the metal with the method of making mueang nakhon nielloware. 3) An activity to carve notebooks with patterns 4) Activity to add patterns to Yok cloth 5) Weaving pattern in Lipao district 6) The activities of sculpting the Nang Talung decorations took 1 hour to practice per activity and the results of the activities developed were tested. It was found that after youth activities, the mean values of identity in southern arts and crafts were higher than before participating in activities with a statistical significance of 0.05

Keywords : The Analysis of Identity Patterns of Southern Arts and Crafts

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ศิลปหัตถกรรมภาคใต้ถือเป็นศิลปะอย่างหนึ่งของไทยที่มีคุณค่าควรแก่การศึกษาหาความรู้อย่างยิ่ง เพราะสิ่งเหล่านั้นได้แสดงให้เห็นถึงสภาพภูมิศาสตร์ของแต่ละท้องถิ่นแสดงให้เห็นถึงสภาพการดำเนินชีวิตของผู้คนได้อย่างดีทั้งยังแสดงให้เห็นถึงลักษณะนิสัยการสร้างควมงามให้กับเครื่องมือเครื่องใช้ในท้องถิ่นด้วย (เอกวิทย์ ณ ถลาง, 2544, น. 35) ศิลปหัตถกรรมภาคใต้มีความโดดเด่นในหลายด้านโดยเฉพาะรูปแบบสีสนที่มีความสดใสเนื่องจากเดิมคนใต้เป็นคนที่มีบุคลิกลักษณะนิสัยที่ร่าเริงจึงส่งผลต่อสีสนที่มีความสดภายในงานศิลปหัตถกรรม วัสดุที่ใช้มีลักษณะเฉพาะตัว

การใช้วัสดุที่มีเฉพาะในท้องถิ่น ซึ่งสามารถแบ่งได้ 6 ประเภท ประกอบด้วย งานแกะสลัก งานสาน งานทอ งานหัตถกรรมโลหะ งานเครื่องปั้นดินเผา งานประดิษฐ์ ด้วยวัสดุอื่น ๆ

โดยมีการผสมผสานเรื่องความเชื่อและศาสนา ประกอบด้วย ศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม ที่มีการผสมของวัฒนธรรมจีนเข้ากันเป็นรูปแบบและลวดลายเฉพาะที่สามารถพบได้ในผลงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้ ถือเป็นอัตลักษณ์ทางด้านศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของชาติที่คนในชาติควรเห็นคุณค่าและช่วยอนุรักษ์งานศิลปะเหล่านี้ให้คงอยู่สืบไป (วิบูลย์ ลีสุวรรณ, 2544, น. 86) อัตลักษณ์ของศิลปหัตถกรรมภาคใต้เป็นสิ่งสำคัญและมีคุณค่าอย่างยิ่งเพราะเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น สะท้อนถึงลักษณะทางวัฒนธรรมและที่สำคัญ คือสภาพแวดล้อมที่เป็นต้นกำเนิดของวัสดุที่มีส่วนสำคัญในการแสดงถึงอัตลักษณ์ของศิลปหัตถกรรมภาคใต้ ถ้าศิลปะแขนงใดไร้ซึ่งอัตลักษณ์และลักษณะเฉพาะจะทำให้ด้อยคุณค่าและจะสูญสลายไปในที่สุด (วิบูลย์ ลีสุวรรณ, 2538, น. 58)

ซึ่งปัจจุบันอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้กำลังจะสูญหายไปเนื่องจากเยาวชนในปัจจุบันมีความสนใจและนิยมวัฒนธรรมตะวันตกซึ่งเข้ามามีอิทธิพลในประเทศไทย โดยเยาวชนเป็นบุคคลที่มีศักยภาพในด้านการสื่อสารรวมทั้งเป็นตัวกำหนดอนาคตของสังคมไทยอย่างมากและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ สามารถสังเกตได้จากผู้ที่เข้ามาร่วมในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้ในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีความรู้ฝีมือเชิงช่างเป็นผู้สืบทอดศิลปะดังกล่าวถือเป็นกลุ่มบุคคลส่วนน้อยที่มีความรู้ทั้งความเป็นมา วัสดุ ขั้นตอนกระบวนการในการผลิตและผนวกกับการถ่ายทอดความรู้กันในวงแคบ ๆ เฉพาะลูกหลานหรือคนสนิทเพียงเท่านั้น ซึ่งหากในอนาคตอาจส่งผลทำให้ศิลปหัตถกรรมภาคใต้สูญหายไป (เอกวิทย์ ณ ถกลาง, 2544, น. 42) จากการศึกษาเรื่องงานศิลปหัตถกรรมในประเทศไทย พบว่า ปัจจุบันเริ่มมีการให้ความสำคัญมากขึ้นโดยเฉพาะในภาคอีสาน ภาคเหนือ ภาคกลาง และมีการศึกษาและเผยแพร่อย่างจริงจัง เช่น ในภาคอีสานมีการทำงานวิจัยที่ศึกษาคุณค่าศิลปะการแกะสลักไม้ที่หอไตรภาคอีสานตอนล่างส่งผลให้เกิดแรงบันดาลใจในการอนุรักษ์ศิลปะแกะสลักไม้ในหอไตรภาคอีสานตอนล่างแก่บุคคลรุ่นใหม่ต่อไป (ศักดา บุญยี่ด, 2546, น. 122) นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยการจัดกิจกรรมการออกแบบลวดลายสร้างสรรค์บนพื้นฐานวิถีคิดแบบดั้งเดิมส่งผลให้นักเรียนเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาเดิมของภาคอีสาน

(อลสิณา อนันตะอาต, 2556, น. 132) นอกจากนั้นจากการวิจัยการศึกษาคุณค่าในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้ตามการรับรู้ของอาจารย์และนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรมระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ (อัจฉรากุล ทองรอด, 2552, น. 154) พบว่า ศิลปกรรมภาคใต้ยังขาดความโดดเด่น หัตถกรรมส่วนใหญ่เน้นในด้าน การตลาดมากกว่า ผู้คนส่วนใหญ่ขาดการรับรู้ในคุณค่าอัตลักษณ์ของผลงาน ทำให้เกิดความนิยมน้อยลง ควรมีการศึกษาหรือให้ความสำคัญมากขึ้นในเรื่องของการเห็นคุณค่าของศิลปกรรมภาคใต้

จากการวิเคราะห์รูปแบบอัตลักษณ์ของงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้และให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงในการส่งเสริมการเห็นคุณค่าในงานศิลปกรรมภาคใต้ได้มีการสนับสนุนในการจัดกิจกรรมทางศิลปะน้อยกว่าภาคอื่น ๆ โดยส่วนใหญ่ภาคใต้จะเน้นรูปแบบกิจกรรมในการส่งเสริมการส่งออก การสร้างอาชีพให้บุคคลในท้องถิ่น รวมทั้งเน้นเฉพาะในเรื่องเกี่ยวกับการออกแบบให้มีความทันสมัยเพื่อการค้าขาย เมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย การจัดกิจกรรมศิลปะที่มีส่วนประกอบสำคัญส่วนหนึ่งในการสอนศิลปะสามารถทำให้เกิดความซาบซึ้งเนื่องจากกิจกรรมเป็นสื่อในการเรียนการสอน (นิรมล ติรณสาร, 2525, น. 59) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะควรมีการเชื่อมโยงความคิดไปสู่ประสบการณ์สภาพแวดล้อมวัฒนธรรมอันดีงามรวมทั้งการประเมินคุณค่าของผลงานตนเองและผู้อื่นกระตุ้นให้เกิดความอยากรู้อยากเรียนต่อเนื่องอย่างเป็นระบบจากความคิดที่มีคุณค่าไปสู่การปฏิบัติให้เห็นคุณค่าของผลงานสู่ความซาบซึ้ง (Libby, 2000, p. 46)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการพัฒนาชุดกิจกรรมทางศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าสำหรับเยาวชนจากการวิเคราะห์รูปแบบอัตลักษณ์ของงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้ ซึ่งจะเน้นในเรื่องของการทำกิจกรรมศิลปะที่ทำให้เยาวชนผู้ร่วมกิจกรรมศิลปะได้เห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้ร่วมส่งเสริมให้กับเยาวชนคนรุ่นหลังคนไทยได้ตระหนักถึงคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้ได้เรียนรู้จากกิจกรรมศิลปะที่เข้าใจง่ายของทั้ง 6 กิจกรรมที่มาจากการศึกษาอัตลักษณ์ของงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้เบื้องต้น ซึ่งแต่ละกิจกรรมทำให้เกิดความสนุกสนาน สามารถส่งเสริมคุณค่าความสำคัญของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์รูปแบบอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้
2. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมทางศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าสำหรับเยาวชนจากการวิเคราะห์รูปแบบอัตลักษณ์ของงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์รูปแบบอัตลักษณ์ของศิลปหัตถกรรมภาคใต้ เพื่อจัดกิจกรรมส่งเสริมการเห็นคุณค่าสำหรับเยาวชนเป็นวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Design) โดยแบ่งการทดลองออกเป็น 2 ระยะ คือ การวิจัยระยะที่ 1 คือ ระยะค้นคว้าวิจัย การวิจัยระยะที่ 2 คือ ระยะทดลอง โดยมีรายละเอียดดังนี้

การวิจัยระยะที่ 1 ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือวิจัยขึ้น โดยศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ของศิลปหัตถกรรมภาคใต้เพื่อวิเคราะห์รูปแบบอัตลักษณ์ที่ถูกต้องที่วิเคราะห์ออกมาได้มาผนวกกับแนวทางในการจัดกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้ โดยพัฒนาเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้ดังนี้

1. ชุดกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้สำหรับเยาวชนที่ได้จากการวิเคราะห์รูปแบบและการศึกษาแนวทางการปฏิบัติการจัดกิจกรรมที่ดี โดยผู้วิจัยกำหนดให้เป็นกิจกรรมระยะสั้น ใช้เวลาประมาณ 2 วัน ประกอบด้วย 6 กิจกรรม ได้แก่ 1) ชิตเขียนลายหม้อสึงหม้อ 2) ตกแต่งโลหะด้วยวิธีการทำเครื่องถมเมืองนคร 3) กิจกรรมแกะลายสมุดด้วยลายว่าว 4) กิจกรรมเติมแต่งลายผ้ายก 5) กิจกรรมสานลายย่านลิเภา 6) กิจกรรมแกะลายของตกแต่งหนังตะลุง ใช้เวลาในการปฏิบัติการ 2 วัน ใช้เวลากิจกรรมละ 2 ชั่วโมง

2. เครื่องมือวัดและประเมินผลในงานวิจัย จากการทดลองกิจกรรมประกอบด้วย

- 2.1 แบบสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมทำกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้สำหรับเยาวชน

- 2.2 แบบวัดเครื่องมือการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้สำหรับเยาวชน

- 2.3 แบบสังเกตพฤติกรรมผู้ร่วมกิจกรรมศิลปะ

- 2.4 แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมต่อกิจกรรมศิลปะ

การวิจัยระยะที่ 2 ผู้วิจัยนำกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นมาทดลองใช้จำนวน 2 ครั้ง

การทดลองครั้งที่ 1 เป็นการทดลองเพื่อปรับปรุงกิจกรรม โดยนำกิจกรรมไปทดลองกับอาสาสมัครที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มเป้าหมาย คือ เป็นเยาวชนอายุระหว่าง 15-25 ปี โดยสุ่มแบบอาสาสมัคร จำนวน 15 คน หลังจากทำกิจกรรมได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกถึงความพึงพอใจและความเหมาะสมของกิจกรรม จากนั้นนำข้อเสนอแนะของอาสาสมัครมาปรับปรุงชุดของกิจกรรม ให้มีความเหมาะสมกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายมากยิ่งขึ้น

การทดลองครั้งที่ 2 ได้นำเอากิจกรรมที่ปรับปรุงแล้วมาทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย โดยเป็นกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเยาวชนในท้องถิ่นจังหวัดสงขลาที่มีอายุระหว่าง 15-25 ปี จำนวน 50 คน ได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายโดยได้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นอาสาสมัครที่มีความสนใจในการทำกิจกรรมและสามารถเข้าร่วมได้ครบ 6 กิจกรรม ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมละ 2 ชั่วโมง โดยแบ่งเป็น 2 วัน วันละ 3 กิจกรรม โดยมีขั้นตอนในการทดลองเก็บข้อมูลดังนี้

1. ให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบวัดการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้ก่อนการทำกิจกรรม สอบถาม และสัมภาษณ์เพิ่มเติมเกี่ยวกับทักษะของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่ออัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้

2. เริ่มการทดลองปฏิบัติกิจกรรม จำนวนทั้งสิ้น 6 กิจกรรม ประกอบด้วย 1) กิจกรรมเข้มกลัดจากหนังตะลุง 2) กิจกรรมฝ้ายกระดาศ 3) กิจกรรมตกแต่งหม้อสHINGหม้อ 4) กิจกรรมสมุดสวยด้วยลายว่าวเบอร์อามัส 5) กิจกรรมตกแต่งแหวนด้วยวิธีการทำเครื่องถมเมืองนคร 6) กิจกรรมด้ามจับปากกาसानยานลิเกา ใช้เวลาในการปฏิบัติกิจกรรม 2 วัน ใช้เวลากิจกรรมละ 2 ชั่วโมง การสังเกตแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ เพื่อเก็บข้อมูลพฤติกรรมการทำงานของกลุ่มตัวอย่าง

3. หลังการทำกิจกรรมครบทั้ง 6 กิจกรรม ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบวัดการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้ แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรม รวมทั้งการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเพื่อประเมินคุณภาพและผลสัมฤทธิ์ของกิจกรรมที่จัดขึ้น

4. นำข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบวัดและแบบประเมิน มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติ T-Test (Dependent Samples)

5. นำข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าร้อยละ และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

เยาวชนในท้องถิ่นจังหวัดสงขลา ที่มีอายุระหว่าง 15-25 ปี จำนวน 50 คน

เครื่องมือการวิจัย

1. ชุดกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปะทัศนกรรมภาคใต้สำหรับเยาวชน

2. แบบสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมทำกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปะทัศนกรรมภาคใต้สำหรับเยาวชน

3. แบบวัดเครื่องมือการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปะทัศนกรรมภาคใต้สำหรับเยาวชน

4. แบบสังเกตพฤติกรรมผู้ร่วมกิจกรรมศิลปะ

5. แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมต่อกิจกรรมศิลปะ

การรวบรวมข้อมูล

1. ให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบวัดการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปะทัศนกรรมภาคใต้ก่อนการทำกิจกรรม สอบถามและสัมภาษณ์เพิ่มเติมเกี่ยวกับทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่ออัตลักษณ์ในงานศิลปะทัศนกรรมภาคใต้

2. เริ่มการทดลองปฏิบัติกิจกรรม จำนวนทั้งสิ้น 6 กิจกรรม ประกอบด้วย 1) ชิดเขียนลายหม้อสทิงหม้อ 2) ตกแต่งโลหะด้วยวิธีการทำเครื่องถมเมืองนคร 3) กิจกรรมแกะลายสมุดด้วยลายว่าว 4) กิจกรรมเติมแต่งลายผ้ายก 5) กิจกรรมสานลายย่านลิเภา 6) กิจกรรมแกะลายของตกแต่งหนังตะลุง ใช้เวลาในการปฏิบัติกิจกรรม 2 วัน ใช้เวลากิจกรรมละ 2 ชั่วโมง การสังเกตแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ เพื่อเก็บข้อมูลพฤติกรรมการทำกิจกรรมของกลุ่มตัวอย่าง

3. หลังการทำกิจกรรมครบทั้ง 6 กิจกรรม ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบวัดการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปะทัศนกรรมภาคใต้ แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรม รวมทั้งการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเพื่อประเมินคุณภาพของกิจกรรมที่จัดขึ้น

4. นำข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบวัดและแบบประเมิน มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติ T-Test (Dependent Samples)

5. นำข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าร้อยละ และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำแบบวัดการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้สำหรับเยาวชนทั้งก่อนและหลังการทำกิจกรรมมาหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการทำกิจกรรมจากสถิติ T-Test (Dependent Samples)

2. แบบสังเกตพฤติกรรมผู้ทำกิจกรรม ผู้ร่วมกิจกรรมศิลปะ มาจำแนกความถี่แต่ละข้อแล้วนำมาหาค่าร้อยละ

3. แบบสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมทำกิจกรรมศิลปะ มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าร้อยละ และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา การวิเคราะห์ข้อมูล โดยคัดเลือกและจำแนกข้อมูล จัดระเบียบข้อมูลให้เป็นระบบเปรียบเทียบและการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปสรุปผล

4. แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมต่อกิจกรรมศิลปะ มาจำแนกความถี่แต่ละข้อ แล้วนำมาหาค่าร้อยละ

ผลการวิจัย

รูปแบบของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้

1. เครื่องปั้นดินเผา (เครื่องปั้นดินเผาสีทิงหม้อ)

สีส้น เน้นสีส้นสดใส โดยใช้สีที่มาจากวัสดุธรรมชาติ สีส้มน้ำตาลจากดินที่มีความแตกต่าง ทำให้เกิดลักษณะเด่นเป็นสีลายหินอ่อน

ลวดลาย มีทั้งลายที่เป็นของตนเอง และรับเข้ามาดัดแปลงเลียนแบบลวดลายที่มั่นใจได้ว่าเป็นของตนเอง ได้แก่ ลายก้านมะพร้าวและลายลูกคลื่น โดยได้แรงบันดาลใจจากธรรมชาติรอบตัว

ภาพที่ 1 เครื่องปั้นดินเผาสีทิงหม้อ

2. งานหัตถกรรมโลหะ (เครื่องถมเมืองนคร)

สีสัน เน้นการตัดกันของสียามที่เป็นสีดำและสีโลหะแต่ละชนิดที่ถมลงไป เช่น เงิน หรือทอง รวมถึงมีความวาวเป็นพิเศษ ซึ่งเป็นจุดเด่นของเครื่องถมเมืองนคร

ลวดลาย เน้นความคมชัด ใช้ลายแบบไทยดั้งเดิม ประกอบด้วย

1. ลายกนกเปลว มีลักษณะลวดลายเลียนแบบธรรมชาติจากเปลวไฟ
2. ลายใบเทศ มีลักษณะเป็นช่อ มีก้าน กาบ ดอก ใบ สามารถนำมาต่อลายอื่นได้
3. ลายประจายาม มีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมด้านเท่า ภายในแบ่งเป็นดอกสี่กลีบ มีเกสรอยู่ตรงกลาง
4. ลายพุ่มข้าวบิณฑ์ มีลักษณะเป็นทรงพุ่มคล้ายหยดน้ำ
5. ลายกระจัง มีลักษณะเป็นรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่ว ใช้ตามขอบริมฐานของชิ้นงาน
6. ลายก้านขด เป็นการนำลายต่าง ๆ มาเขียนลายต่อเนื่องกันเป็นเถา
7. ลายบัวคว่ำบัวหงาย มีลักษณะเป็นรูปกลีบบัว นิยมใช้ประกอบฐานของรูปพรรณ
8. ลายเม็ดบัว มีลักษณะหลายแบบ แก่ กลม รี มักใช้ต่อเนื่องเป็นเส้น

ภาพที่ 2 เครื่องถมเมืองนครและลวดลาย

3. งานประดิษฐ์ด้วยวัสดุอื่น ๆ (ว่าวเบอร์อามัส)

สีสัน เน้นสีสันสดใส สีสะท้อนแสงโดยเฉพาะสีทอง และการใช้การตัดกันอย่างชัดเจน

ลวดลาย เน้นลวดลายพรรณพฤกษาโดยใช้การเลื้อยของลายผักนึ่งหรือเรียกว่าลายปัตตานีแบบไทยผสมมลายู ลวดลายมีความคมชัด ละเอียดประณีต

ภาพที่ 3 ว่าวเบอร์อามัสและลาวดลาย

4. งานทอ (ผ้ายกเมืองนคร)

สีสัน เน้นสีสันสดใส โดยใช้สีที่มาจากวัสดุธรรมชาติ ใช้การวางสีที่ตัดกันชัดเจน มีการแทรกด้วยด้ายทองเพื่อเพิ่มมูลค่าและความโดดเด่นของงานทอ

ลาวดลาย กลุ่มลายพันธุ์ไม้ เป็นลาวดลายจากดอกไม้และต้นไม้ ได้แก่ ลายดอกพิกุล ลายดอกพิกุลแก้ว ลายดอกพิกุลเอน ลายดอกพิกุลล้อม ลายดอกพิกุลก้านแยก ลายดอกพิกุลสลับลายลูกแก้ว ลายดอกมะลิร่วง ลายดอกมะลิตูมก้านแยง ลายดอกเขมร ลายดอกไม้ ลายใบไม้ ลายตายนัด ลายหัวพลู เม็ดพริกไทย ลายเครือเถา กลุ่มลายสัตว์ ได้แก่ ลายม้า ลายหางกระรอก กลุ่มลายเรขาคณิต ได้แก่ ลายเกล็ดพิมเสน ทรงสี่เหลี่ยม ลายเกล็ดพิมเสนรูปเพชรเจียรไน ลายราชวัตร ลายเก๋ากี่ ลายตาสมุก ลายลูกโซ่ ลายลูกแก้ว กลุ่มลายเบ็ดเตล็ด ได้แก่ ลายไทยประยุกต์ ลายไทยประยุกต์ผสม ลายพิมพ์ทอง และลายอื่น ๆ อีกที่ไม่ทราบชื่อลาย

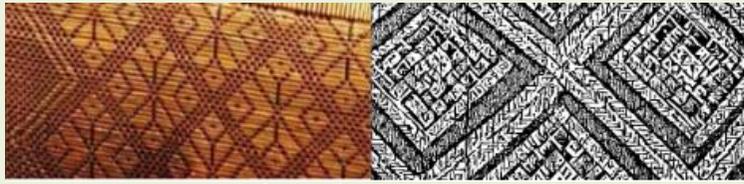
ภาพที่ 4 ผ้ายกเมืองนคร

5. งานสาน เครื่องจักสานของภาคใต้ (เครื่องจักสานจากย่านลิเภา)

สีสัน โดยใช้สีที่มาจากวัสดุธรรมชาติ ย่านลิเภาจะให้สีน้ำตาลที่มีหลายค่าน้ำหนัก

รูปทรง มีความเรียบง่าย มีสัดส่วนที่สวยงามเนื่องจากอัตลักษณ์การโค้งของวัสดุธรรมชาติ โดยรูปทรงส่วนใหญ่เป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า

ลาวดลาย ใช้ลาวดลายสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนเป็นหลัก ใช้การซ้ำของลาวดลาย ความละเอียดขึ้นอยู่กับขนาดเส้นของวัสดุสาน

ภาพที่ 5 เครื่องจักสานย่านลิเภา

6. งานแกะสลัก (หนังตะลุง)

สีสัน มีจุดเด่นในเรื่องของการใช้สีและเงา ต้องการความเด่นสะดุดตา ช่างจึงเลือกใช้สีฉูดฉาด เอาสีที่ตัดกันมาใช้ร่วมกัน

ลวดลาย ใช้ลายไทยที่มีการตัดทอนนำเข้ามาประยุกต์ใช้กับรูปหนัง โดยคงเอกลักษณ์ความเป็นพื้นบ้านเอาไว้ วิธีประสมประสาน และใช้การซ้ำของลวดลายโดยการตอกเป็นรูเล็ก ๆ

ภาพที่ 6 ตัวหนังตะลุงและลวดลาย

ตาราง วิเคราะห์อัตลักษณ์ของงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้

งานศิลป หัตถกรรม ภาคใต้ ที่แสดง อัตลักษณ์	ประเภท ของงาน ศิลปหัตถกรรม ภาคใต้	วัสดุท้องถิ่น ที่ใช้	อัตลักษณ์ภายในงานศิลปหัตถกรรม	
			สีสันที่ใช้ในงาน ศิลปหัตถกรรม	ลวดลายที่เป็น เอกลักษณ์
เครื่องปั้น ดินเผา สทิงหม้อ	งานเครื่องปั้น ดินเผา	ดินเหนียว ทะเลสาบ สงขลา		

ตาราง วิเคราะห์อัตลักษณ์ของงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้ (ต่อ)

งานศิลป หัตถกรรม ภาคใต้ ที่แสดง อัตลักษณ์	ประเภท ของงาน ศิลปหัตถกรรม ภาคใต้	วัสดุท้องถิ่น ที่ใช้	อัตลักษณ์ภายในงานศิลปหัตถกรรม	
			สีสันทที่ใช้ในงาน ศิลปหัตถกรรม	ลวดลายที่เป็น เอกลักษณ์
เครื่องถม เมืองนคร	งานหัตถกรรม โลหะ	โลหะ yakam		
ว่าว เบอร์อามัส	งานประดิษฐ์ ด้วยวัสดุอื่น ๆ	กระดาษ และไม้ไผ่		
ผ้ายก เมืองนคร	งานทอ	เส้นไหม ด้ายเงินทอง		
เครื่องจักสาน ย่านลิเภา	งานสาน	ย่านลิเภา และวัสดุ จากธรรมชาติ		
หนังตะลุง	งานแกะสลัก	หนังวัว หรือหนัง ควาย		

ผู้วิจัยได้พัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์
ในศิลปหัตถกรรมภาคใต้สำหรับเยาวชน จากการวิเคราะห์อัตลักษณ์เบื้องต้น เป็นชุด
ของกิจกรรม จำนวน 6 กิจกรรม ประกอบด้วย 1) ชিতเขียนลายหม้อสทิงหม้อ
2) ตกแต่งโลหะด้วยวิธีการทำเครื่องถมเมืองนคร 3) กิจกรรมแกะลายสมุดด้วยลายว่าว
4) กิจกรรมเติมแต่งลายผ้ายก 5) กิจกรรมสานลายย่านลิเภา 6) กิจกรรมแกะลายของ
ตกแต่งหนังตะลุง ใช้เวลาในการปฏิบัติกิจกรรม 2 วัน ใช้เวลากิจกรรมละ 2 ชั่วโมง

จากการประเมินการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในศิลปหัตถกรรมภาคใต้
สำหรับเยาวชน ที่ร่วมกิจกรรมครบทั้ง 6 กิจกรรม ผ่านการประเมิน พบว่า ก่อนร่วม

กิจกรรมเยาวชนมีค่าเฉลี่ยการเห็นคุณค่าอยู่ในระดับเห็นด้วย ($\bar{X} = 41.37$) หลังการร่วมกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยการเห็นคุณค่าเพิ่มขึ้น อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ($\bar{X} = 51.93$) เมื่อทดสอบแล้วพบว่าค่าเฉลี่ยระดับการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์เยาวชนหลังการทำกิจกรรมสูงกว่าก่อนการทำกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญที่ .05

จากการสัมภาษณ์เยาวชนที่เข้าร่วมทำกิจกรรม โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเพื่อประเมินการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้ของเยาวชนหลังการทำกิจกรรม พบว่า ผู้ร่วมทำกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้สำหรับเยาวชน มีความเข้าใจและเห็นคุณค่าในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้ มีการตอบการสัมภาษณ์ที่แสดงถึงความภูมิใจ และส่วนใหญ่แสดงทัศนคติที่ต้องการที่จะอนุรักษ์รวมทั้งการสืบสานอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้ให้คงอยู่ต่อไปหลังการทำกิจกรรม เนื่องจากมองว่าเป็นงานที่มีความประณีตและบ่งบอกถึงความเป็นตัวตนของคนใต้ได้เป็นอย่างดี

ผู้วิจัยได้ทำการสังเกตพฤติกรรมเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรม โดยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม พบว่า พฤติกรรมของผู้ร่วมกิจกรรมมีความเข้าใจ สามารถตอบคำถามจากการบรรยายเรื่องของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้แต่ละประเภทได้อย่างชัดเจน นำข้อมูลที่ได้รับจากการบรรยายเพื่อลงมือในขั้นปฏิบัติ ให้ความสนใจทำให้จัดลำดับขั้นตอนในการปฏิบัติได้อย่างถูกต้องแม่นยำ มีความสุขในการทำกิจกรรมโดยสังเกตจากการพูดคุย หัวเราะและรอยยิ้มของผู้ร่วมกิจกรรม เมื่อผลงานเสร็จผู้ร่วมกิจกรรมมีความภูมิใจต่อผลงานของตนเอง สามารถนำเสนอผลงานของตนเองได้อย่างดี และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ร่วมกิจกรรมด้วยกัน โดยมีประเด็นในการสังเกตพฤติกรรมผู้ร่วมกิจกรรม ดังนี้ 1) พฤติกรรมการเชื่อมโยงของผู้เข้าร่วมกิจกรรมกับตัวกิจกรรม 2) พฤติกรรมผู้ร่วมกิจกรรมขณะทำกิจกรรม 3) พฤติกรรมผู้ร่วมกิจกรรมหลังการทำกิจกรรม 4) พฤติกรรมการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ร่วมกิจกรรม

บทสรุป

ศิลปหัตถกรรมภาคใต้สำหรับเยาวชน สามารถแบ่งประเภทของศิลปหัตถกรรมภาคใต้ได้ 6 ประเภทตามวิธีการสร้างสรรค์ผลงาน ประกอบด้วย 1) งานแกะสลัก (หนังตะลุง) วัสดุที่ใช้ คือ หนังวัวหรือหนังควาย อัตลักษณ์ คือ ใช้ลายไทยที่มีการตัดทอน ใช้การซ้ำ สร้างลวดลายจากการตอกเป็นรูช่องแสง สีสดใส เน้นสีที่ตัดกัน 2) งานสาน เครื่องจักสานของภาคใต้ (เครื่องจักสานจากย่านลิเภา) วัสดุที่ใช้ คือ ย่านลิเภา อัตลักษณ์ คือ มีลวดลายเป็นลายไทยตัดทอน เน้นรูปทรงเรขาคณิต

สีตัดกันของสีดำและสีน้ำตาล ใช้สีของวัสดุเดิม 3) งานทอ (ผ้ายกเมืองนคร) วัสดุที่ใช้คือ เส้นไหมและด้ายทอง อัตลักษณ์ คือ ใช้การประยุกต์จากวัสดุธรรมชาติ มาตัดทอนเน้นสีสด ใช้คู่สีที่ตัดกัน มีการใช้ทองเพิ่มมูลค่า 4) งานหัตถกรรมโลหะ (เครื่องถมเมืองนคร) วัสดุที่ใช้โลหะ ยางม อุตลักษณ์ คือ ลวดลาย เน้นความคมชัดของลวดลาย ใช้ลายแบบไทยเดิม เน้นการตัดกันของสียาถมที่เป็นสีดำและสีโลหะแต่ละชนิดที่ถมลงไป 5) เครื่องปั้นดินเผา (เครื่องปั้นดินเผาสิงห์หม้อ) วัสดุที่ใช้ดินเหนียว อัตลักษณ์ คือ ได้แรงบันดาลใจจากธรรมชาติรอบตัวมาตัดทอน ผิววัสดุมีสีสดใสโดดเด่น 6) งานประดิษฐ์ด้วยวัสดุอื่น ๆ (ว้าวเบอร์อามัส) วัสดุที่ใช้กระดาษและไม้ไผ่เหลา อัตลักษณ์ คือ ลวดลาย เน้นลวดลายพรรณพฤกษาโดยใช้การเลื้อยของลายผักบั้งหรือเรียกว่าลายปัดตานีแบบไทยผสมมาลยู ลวดลายมีความคมชัด ละเอียดประณีต สีสนเน้นสีสดใส สีสะท้อนแสงโดยเฉพาะสีทอง และการใช้การตัดกันอย่างชัดเจนของสี ซึ่งทุกประเภทเป็นแนวทางในการพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าเรื่อง อัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้สำหรับเยาวชน

จากการศึกษารูปแบบอัตลักษณ์ของศิลปหัตถกรรมภาคใต้ทั้ง 6 ประเภท ซึ่งประกอบด้วย 1) เครื่องปั้นดินเผา (เครื่องปั้นดินเผาสิงห์หม้อ) 2) งานหัตถกรรมโลหะ (เครื่องถมเมืองนคร) 3) งานประดิษฐ์ด้วยวัสดุอื่น ๆ (ว้าวเบอร์อามัส) 4) งานทอ (ผ้ายกเมืองนคร) 5) งานสาน เครื่องจักสานของภาคใต้ (เครื่องจักสานจากย่านลิเภา) 6) งานแกะสลัก (หนังตะลุง) ซึ่งเป็นแนวทางให้ผู้วิจัยพัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในศิลปหัตถกรรมภาคใต้สำหรับเยาวชน ที่มีความสอดคล้องในการพัฒนากิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในศิลปหัตถกรรมภาคใต้ กิจกรรมทางศิลปะเป็นรูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพและมีความเหมาะสมในการทำให้ผู้เรียนมองเห็นคุณค่าได้เป็นอย่างดี ซึ่งทำให้ได้ชุดของกิจกรรม จำนวน 6 กิจกรรม ประกอบด้วย 1) ชีตเขียนลายหม้อสิงห์หม้อ 2) ตกแต่งโลหะด้วยวิธีการทำเครื่องถมเมืองนคร 3) กิจกรรมแกะลายสมุดด้วยลายว้าว 4) กิจกรรมเติมแต่งลายผ้ายก 5) กิจกรรมสานลายย่านลิเภา 6) กิจกรรมแกะลายของตกแต่งหนังตะลุง ใช้เวลาในการปฏิบัติกิจกรรม 2 วัน โดยใช้เวลากิจกรรมละ 2 ชั่วโมง มาทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมายโดยเป็นกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเยาวชนในท้องถิ่นจังหวัดสงขลาที่มีอายุระหว่าง 15-25 ปี จำนวน 50 คน ผลการทำกิจกรรมพบว่า กิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในศิลปหัตถกรรมภาคใต้สำหรับเยาวชนมีค่าเฉลี่ยระดับการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์เยาวชนหลังการทำกิจกรรมสูงกว่าก่อนการทำกิจกรรม รวมทั้งเยาวชนมีความภูมิใจ หวังแทน และมีความ

ต้องการที่จะอนุรักษ์อัตลักษณ์ของศิลปะศิลปหัตถกรรมภาคใต้ให้คงอยู่ต่อไป ทำให้ทราบว่าการจัดกิจกรรมที่จัดขึ้นมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเหมาะสมสามารถช่วยให้ผู้ทำกิจกรรมเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในศิลปหัตถกรรมภาคใต้เป็นอย่างดี ซึ่งบรรลุผลตามจุดประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ของกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าเรื่องอัตลักษณ์ในศิลปหัตถกรรมภาคใต้สำหรับเยาวชน

อภิปรายผล

ศิลปหัตถกรรมภาคใต้ถือเป็นศิลปะอย่างหนึ่งของไทยที่มีคุณค่า แสดงให้เห็นถึงสภาพภูมิศาสตร์ของแต่ละท้องถิ่นแสดงให้เห็นถึงสภาพการดำเนินชีวิตของผู้คนได้อย่างดี ทั้งยังแสดงให้เห็นถึงลักษณะนิสัยการสร้างควมงามให้กับเครื่องมือเครื่องใช้ในท้องถิ่นด้วย (เอกวิทย์ ณ ถลาง, 2544, น. 35) ซึ่งปัจจุบันอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้กำลังจะสูญหายไปเนื่องจากเยาวชนในปัจจุบันมีความสนใจและนิยมวัฒนธรรมตะวันตกซึ่งเข้ามามีอิทธิพลในประเทศไทย ซึ่งหากในอนาคตอาจส่งผลทำให้ศิลปหัตถกรรมภาคใต้สูญหายไปในที่สุด (เอกวิทย์ ณ ถลาง, 2544, น. 42) ซึ่งการจัดกิจกรรมศิลปะที่มีส่วนประกอบสำคัญส่วนหนึ่งในการสอนศิลปะสามารถทำให้เกิดความซาบซึ้งเนื่องจากกิจกรรมเป็นสื่อในการเรียนการสอน (นิรมล ธีรณสาร, 2525, น. 59) ดังนั้นการพัฒนาชุดกิจกรรมทางศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าสำหรับเยาวชนจากการวิเคราะห์รูปแบบอัตลักษณ์ของงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้ ซึ่งจะเน้นในเรื่องของการทำกิจกรรมศิลปะที่ทำให้เยาวชนผู้ร่วมกิจกรรมศิลปะได้เห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้ร่วมส่งเสริมให้กับเยาวชนคนรุ่นหลังคนไทยได้ตระหนักถึงคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้ โดยรูปแบบของอัตลักษณ์ที่สำคัญที่ค้นพบจากการวิจัย คือ สีสันที่ใม่มีความสดใสเป็นพิเศษเล่นสีที่มีลักษณะตัดกันอย่างชัดเจนและมีการตกแต่งด้วยลวดลายที่ได้รับแรงบันดาลใจมาจากธรรมชาติในท้องถิ่น การใช้วัสดุธรรมชาติที่มีในท้องถิ่นภาคใต้ชุดของกิจกรรมศิลปะที่พัฒนาขึ้นจากการวิเคราะห์รูปแบบของอัตลักษณ์ประกอบด้วยกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้ จำนวน 6 กิจกรรม

- 1) ชีตเขียนลายหม้อสทิงหม้อ
- 2) ตกแต่งโลหะด้วยวิธีการทำเครื่องถมเมืองนคร
- 3) กิจกรรมแกะลายสมุดด้วยลายว่าว
- 4) กิจกรรมเติมแต่งลายผ้ายก
- 5) กิจกรรมสานลายย่านลิเภา
- 6) กิจกรรมแกะลายของตกแต่งหนึ่งตะลุง

ใช้เวลาในการปฏิบัติจำนวน 1 ชั่วโมงต่อกิจกรรม และผลจากการนำกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้ พบว่าเยาวชนมีความภูมิใจ หวังแหน และมีความต้องการที่จะอนุรักษ์อัตลักษณ์ของศิลปะ

ศิลปหัตถกรรมภาคใต้ให้คงอยู่ต่อไป ทำให้ทราบว่า การจัดกิจกรรมที่จัดขึ้น มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเหมาะสมสามารถช่วยให้ผู้ทำกิจกรรมเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในศิลปหัตถกรรมภาคใต้เป็นอย่างดี ซึ่งบรรลุผลตามจุดประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ของกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าเรื่องอัตลักษณ์ในศิลปหัตถกรรมภาคใต้สำหรับเยาวชน

ข้อเสนอแนะ

นอกจากการจัดกิจกรรมแล้ว ควรมีการเผยแพร่ในรูปแบบของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ทันสมัยเพื่อการเข้าถึงที่ง่ายขึ้นของเยาวชนและเป็นช่องทางที่จะสร้างความเข้าใจได้ง่ายอีกช่องทางหนึ่งที่มีความสะดวกรวดเร็ว และควรนำกิจกรรมที่ได้จากการวิจัยนี้ไปใช้จริงกับกลุ่มเยาวชนในโรงเรียนที่สนใจหรือนำไปใช้ประกอบบทเรียนในกลุ่มรายวิชาที่สัมพันธ์กันหรือนำไปใช้กิจกรรมทางศิลปะของชุมชนทั้งภาครัฐและเอกชน ผลงานวิจัยจะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงและมีความยั่งยืนตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

บรรณานุกรม

- นิรมล ตีรณสาร. (2525). *ศิลปศึกษากับครูประถม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ตีรณสาร.
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ. (2538). *ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน*. กรุงเทพฯ: คอมแพคท์พริ้นท์.
- _____. (2544). *มรดกทางวัฒนธรรมพื้นบ้าน* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ต้นอ้อ 1999.
- ศักดา บุญยิต. (2546). *การศึกษาคุณค่าศิลปะแกะสลักไม้ในหอไตรภาคอีสานตอนล่าง ของผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์และนักศึกษาระดับปริญญาตรีโปรแกรมวิชาศิลปะศึกษา และโปรแกรมวิชาศิลปกรรมสถาบันราชภัฏอุบลราชธานี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อลสิณา อนันตะอาด. (2556). *การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเรื่องการออกแบบลายผ้าทอ ตามภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อัจฉรากุล ทองรอด. (2552). การศึกษาคคุณค่าในงานศิลปะหัตถกรรมภาคใต้ ตามการรับรู้ของอาจารย์และนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรม ระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2544). ภูมิปัญญาทักษิณ. กรุงเทพฯ: มูลนิธิภูมิปัญญา.

Libby, W. M. L. (2000). Using art to make art: Creative activities using masterpieces. California: Wadsworth Publishing.